

הלבנות הנגפה סימן תרעו תרעז

מברך על הנוסף שהוא מורה על הגס, שהרי בתוספת הימים נחוסף הגס:

תרעז דין אכסנאי בהנפה, ובו ד' סעיפים:

- א** (א) *אכסנאי (ב) שאין מְדַלְקִין עָלָיו בְּבִיתוֹ, צָרִיף (ג) *לְתֵת (ד) פְּרוּטָה לְבַעַל-הַבֵּית שֶׁתָּהָה *לְהַשְׁתַּתֵּף *עִמּוֹ (ו) בְּשִׁמּוֹן שֶׁל גֵּר חֲנֻכָּה. (ה) יָנָאם יֵשׁ לוֹ (ו) *פְּתוּחַ *פְּתוּחַ (ז) מִיָּמֵינוּ אֵימָר דְּרָבִי יוֹזָא שֶׁתָּהָה כִּי בִּמְטָא דְרַב הוּזָא שֶׁ

באר היטב

זמן שעוסק יש לו לברך, הלק"ט ח"א סימן ג, עין שם:

(ב) פרוטה. דיק לומר פרוטה, לומר שאין צריך האכסנאי לתן כל חצי הוצאות הנרות, רק בפרוטה דיהיב לה גי, עין בספר גן המלך סימן מ. וגם בזמן הנה מטר להשתתף, ד"מ. קמב בתשובת רש"ל שגם בחזורים צריכים להשתתף, ואפשר דווקא קשאוכל בפני עצמו אבל אם סמוך על שלחן כע"ב בכלל בגי ביתו הוא ומדינא אי"צ להדליק אלא אם רוצה להיות מן המהדרין. מי ששוער אצל לבני ביתו שידליקו עליו בביתו, ט"ז, ע"ש. ולענין סימא ע"י סימן תרעה ט"ק ג מ"ש" (ז) ב"שמן. וצריך הבע"ה להוסיף מיטט שמן בצדו, וצריך, וכן ה"שכ"א

משנה ברורה

בו תחלה (יט) ולא יצטרך להעבירו על המצות. וילבצת הי"ש אומרים הנ"ל, גם בזה יברך תמיד על הנר הראשון, שהוא עקר המצוה. ונראה (כ) דבזה יצמיד (כא) הנר הראשון לצד שמאל ואחר-כך בכל יום מוסיף והולך לצד ימין, והנהדלקה ינהיג תמיד בנר שעומד בצד שמאל, כמו שכתבנו, ופונה והולך לצד ימין: **א** (א) אכסנאי וכו'. והוא הדין (ב) הבחורים שלומדים שלא בביתם, צריכין להשתתף על-כ"ל פנים⁽¹⁾. (ג) ודווקא בבחור שאוכל בפני עצמו, אבל אם סמוך על שלחן בעל-הבית הוא בכלל בגיביתו⁽²⁾, והוא הדין (ד) משרתיו, פיון שהם סמוכין על שלחנו בקביעות⁽³⁾, ומדינא אין צריך להדליק אלא-אם-כן רוצה להיות מן המהדרין: (ב) שאין מְדַלְקִין עָלָיו בְּבִיתוֹ. כי מדינא קשאושו מלכת גר-חנפה בביתו הוא יוצא ידי חובתו בהדלקתה, אף שהוא במקום רחוק מביתו⁽⁴⁾ ואין צריך שוב להשתתף אפלו בפרטי. ועין בט"ז בשם רש"ל, דווקא (ד) קשהו יודע בברור שאשטו מלכת עליו, אבל אם אינו יודע יש לו להדליק וגם לברך. ומשעם זה, (ה) מי שלא ידע שהדליקו עליו וקא באותו לילה לביתו ומצא שהדליקו עליו, צריך להדליק, (ו) דבין שלא ידע מתחלה, מסתמא היה ידעו להדליק בעצמו ולא לצאת בשל אשתו וממילא חל עליו תקנת חכמים⁽⁵⁾. ועין במגן-אברהם שדעתו בזה דיליק בלא ברכה: (ג) לתת פרוטה. הינו, שאין צריך האכסנאי לתן כל חצי הוצאות הנרות, רק בפרוטה גיב⁽⁶⁾, (ד) דעל-דבריה והנהיג לו חלק בשמן⁽⁷⁾. ויש מאחרונים שקטבו, (ח) דצריך הבעל-הבית להוסיף מיטט שמן בשבילו חוץ השעור שצריך לתן לצורך חצי שעה בשביל עצמו⁽⁸⁾. והוא הדין אם בעל-הבית (ט) מקנה לו חלק בשמן במתנה, שרי דהגוי קמשתתף בפרוטה. ומכל מקום אם יש לאכסנאי גר, (י) נכון יותר להדליק בעצמו: (ד) להשתתף עמו⁽⁹⁾. הינו (יא) אפלו אם אוכל על שלחן בעל-

שערי תשובה

השאר, תשובה, אפשר כ"ז שפוסק בהדור מצוה יש לו לברך, עכ"ל, ור"ל דהינו כ"ז שהוא עסוק בהדלקת שאר הנרות שהם הדור מצוה כדק"ל מהסדרים מוסף והולך שפיר מברך, אבל לא מור אחר שהשלים הדלקת כל הנרות דלא לא ברך אף שצריך עסוק בהם, אם לא שפוסק בתחון הפתילות שיוצא שא"א להיותו דלכת בלא תקון זה וכמ"ל:

מצוה מן המבחר שלכן הולך ודליק, ואם אינו רוצה לזוז משם יצוה ב"שמן. וצריך הבע"ה להוסיף מיטט שמן בצדו, וצריך, וכן ה"שכ"א

באר הלכה

* לתת פרוטה לבעל-הבית. עין משנה ברורה מה שכתבנו בבחור הסמוך על שלחן בעל-הבית דאין צריך להשתתף, הוא מדברי המגן-אברהם ונאמרו מדברי מהרש"ל. ועין בפרי תושב דלדידה בכל גוני צריך להשתתף. ומה שהביא המגן-אברהם ראה מדברי מהר"א בשם ארחות-חיים לענין בן הסמוך על שלחן אביו, המאירי הביא בשם חכמי התוספות דגם בזה צריך להשתתף, ואף להמאירי שחולק שם עליהם, על-כ"ל פנים בביתא דהמגן אברהם בנדאי מורה להם דצריך להשתתף, עין שם בדבריו: * להשתתף וכו'. ומכל מקום צריך לזהר בשתוף זה שלא ידליק זה לילה אחת וזה לילה אחרת, אלא יהא השמן משתף בכל לילה ולילה או ימן לו פרוטה לזכות לו חלק בכל הלילות (מאירי בשם חכמי התוספות): * עמו וכו'. עין פריימגוריים באש"ל-אברהם אור ג פתב: א שם בני בעל-בתיים דריים בתוך אחר ואין סומכין וכל אחד אוכל משלו, צריך עיון אם די בשתוף⁽¹²⁾, דאפשר דצריך כל אחד מדינא להדליק בשלו, ואורח אפשי הקלו, עד כאן לשונו, ובאותו ח הביא דחולקין בזה מלביש ותפרי תושב, ועין שם בפרי תושב הביא ראינה לךריו מדברי המגיד: * להשתתף וכו'. ומהלכות פסקי ד מהלכות חנפה דהדליק (ד) להדליק⁽¹³⁾, אמנם מדברי השג"ל לכת בהלכות חנפה סימן קפה בשם רובחוני, משתתף דבריו משמע דבין שהם בבית אחד די בשתוף: * פתח וכו'. לקאורה פיון דהשעם משום חשדא דעובדים ושבים, אם-כן בזמננו דמדליקין בפנים תו ליבא חשדא זו, וכמו שכתב בהג"ה בסוף סימן תרעא, ואפאי מחמירין גי"ש לו פתח פתוח? אמנם אחר-כך מצאתי במהרי"ל בסימן קמה בהפך מדברי, דמשמע שם בפשטות לשונו דהאידנא שמדליקין הכל בפנים בבית, על-כן כל אורח אפלו ידע בנדאי שמדליקה אשתו בביתו בעבורו, מכל מקום צריך להדליק באכסנאי לעצמו, דמי יודע באכסנאי שהוא נשוי ואשטו מלכת עליו בביתו ואתו למחשדה שאינו מדליק גר-חנפה, וגם מוכח שם בתשובה שמהרי"ל דעתו כמהרי"ו דהשתתף רבא דעלמא אין שפשתין מפני שבתפנה הוא שכל אחד מדליק לעצמו ואתו למחשדה (ואף דאפשר דאנשי הבית ידעו ששפשתף עם בעל-הבית בשמן, לא נתן דבריו לשערין). ומכל מקום קשה על הרמ"א ממה-נפשף: אי סבידא לה פמהרי"ו דהשתתף מפני שמדליקין בפנים גרע טפי, הנה לו להגיב דבנימיני אפלו אין פתח פתוח צריך להדליק לעצמו; ואי לא סבידא לה סבכת מהרי"ו הנה לו להקל אפלו פתח פתוח, וצריך עיון: * פתוח? אמ סתפסקנא אם

הבית, לא אמרינן דכבד-ביתו דמי ומדינא די בגר אחד לכלם, פיון דאורח הוא ואינו סמוך על שלחנו בקביעות צריך להשתתף עמו. וצריך האכסנאי לשמע הברכות מבעל-הבית⁽¹¹⁾ (אחרונים): (ד) ונאם יש לו כו'. השעם, (יב) משום חשדא, שיחשדו אותו שלא הדליק גר-חנפה, (יג) ואפלו אם הוא יודע שמדליקין עליו בביתו לא מהני: (ו) פתח פתוח וכו'. אפלו (ד) הוא פתוח לרוח שפתח בעל-הבית

שער הציור

(ט) ולאפוקי שלא יעמד נגד הנרות המוקדן וישפל ידו נגד הנרות האחרונות, וקצתהי ט"ז: (כ) והשעם, פיון שקלאו הכי אינו סמוך לפתח, מוטב שיעשה פן כדי לקום גם מה שאמרו על פנות שאמה פונה וכו'; (כא) ועל-כן לפי המבאר לעיל בסימן תרעא שצריך לסדר הנרות בבית-הפנסת מוקדן למקרה, ממילא לדעת השלחן-צריך צריך לעמוד הש"ץ המדליק אחריו לדרום ופניו לצפון, וילבצת הי"ש אומרים אחריו לצפון ופניו לדרום: (ב) מגן אברהם בשם רש"ל ושא: (ג) מגן אברהם ודרו-חיים: (ד) פריימגוריים: (ה) ובתריומת-הדשן סימן קא משמע דאפלו אינו יודע זה בברור, רק שהוא יודע באשטו שיודעת דין זה שהאשה צריכה להדליק בגו בימה לפי שהמצוה משלת על מי שהוא בתוך הבית, או אפלו אם אינה יודעת אבל בגיביתמה יודעים דין זה, עין שם: (ה) מגן-אברהם בשם רש"ל: (ו) טעם על דבריו ונמשך קצת קצתהי תפרי-מגוריים. בגיבישע: (ז) חיי-אדם, וכן פתח במאירי: (ח) פריימגוריים ודרו-חיים, דלא פאליה רבה שצריך לתן בשבילו שעור חצי שעה. והפרי תושב פתח דאין צריך להוסיף כולל: (ט) מגן אברהם בשם מהרש"א, וכלאורה הפנהה באחד מדברי המגן ולא באמירה בעלמא: (י) לצאת דעת מהרי"ו שקמב דהי"ס שהמנהג בעלמא להיחז מן המהדרין גר לכל אחד, אתו לחשוד שלא הדליק גר-חנפה [ואי ודה"ח]: (יא) פריימגוריים, וכן פתח המאירי: (יב) פוסקים: (יג) טור, וכן מבאר בקמ"ב, והשלחן-צריך קצת בקרבך (מאמר מרדכי), ובמאירי הביא דעות בזה, ותפשוט דאין לזוז מדברי הטור והקמ"ב, וכן העתיק הכ"ח להחמיר: (יד) מגן אברהם, ורוצה לומר דאינו דומה לחצר שיש לו שני פתחים מרוח אחד דמקלין לעיל בסימן תרעא בסופו, הקא חמיר טפי משעם שכתבנו:

מילואים

הלכות חגגה סימן תרעו תרעז

המשך מעמוד קודם

(הלכות שלמה חנוכה פ"ג ס"ז) שנטפלים הם אליו ורואים ידי חובה על ידי ההשתתפות שלו עם בעל הבית.

11) וכפי שכתב לעיל (סי' רסג ס"ק ל) לגבי נר שבת, שצריך שיכון המדליק להוציא את כולם בברכתו והם יתכוונו לצאת. ואם לא שמע האכסנאי את הברכה, ראה מה שכתבנו שם. וראה לעיל (סי' תרעה ס"ק ט) ומה שכתבנו שם.

[ביה"ד ד"ה עמו]

צ"ר ע"פ א"י ד"י בשתוף⁽¹²⁾ וכו', הפגיר משנה בפרק ד מהלכות חגגה דצ"ר לך⁽¹³⁾.

12) ולהשתתף עם שכנו שמדליק בפתח הבנין, דעת הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה עמ' עא-עב) שאין השתתפות זו מועילה לכתחילה, ואף לפי השיטות הסוברות שמועילה שותפות של שני בעלי בתים הדרים בבית אחד, מפני שכאן אינו דר עם שכנו באותו בית, ורק אם אין מקום לשניהם להדליק בפתח הבנין, יכול הוא להשתתף עמו ולסמוך על כך שבאופן זה יצא בדיעבד.

ושני אכסנאים הרוצים להשתתף בנר חנוכה, כתב הגר"ש איערבך (הלכות שלמה חנוכה פ"ג ס"ו) שאינם יכולים להשתתף זה עם זה.

ואלמנה שהגיע אליה נבד לחנוכה ומדליק נר חנוכה משלו, הורה הגר"ן קרליץ (שלמי תודה חנוכה סי' כ אות ה), שאין היא יכולה להשתתף עמו, כיון שבעל הבית הוא העיקר בבית, ואינו יכול להיות נטפל לאכסנאי שהוא עראי בבית.

13) שם (ה"ד) מבואר ששני בני אדם שחלוקים בעינתם ואינם סמוכים על שולחן אחד, אינם יכולים להשתתף יחד ולהדליק רק נר אחד. ומשום כך, דעת הגר"ש אלישיב (מנשים באהל אות רסו, שבות יצחק ח"ח פט"ז ס"ק ג עמ' רד) שאף לדעת המ"מ, מעיקר הדין בחורי ישיבה יכולים להשתתף יחד, כיון שהם אוכלים יחד בחדר האוכל של הישיבה ואינם חלוקים בעינתם. מאידך, דעת הגר"מ פיינשטיין (שמעתא דמשה, שמעות משה, בשם מועדי ישרון) שבחורים אינם יכולים להשתתף זה עם זה.

השתתפות נעשה כאחד מבני הבית, ולכן נפטר בהדלקת בעל הבית. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק ח"ח פ"ט ס"ק א ו-ד), שצריך אדם להדליק נרות שלו, כמשמעות הר"ן בפסחים (ד, א מדפי הרי"ף) ועל כן אורח שסידרו לו נרות להדליק צריך לקנותם, שאם לא כן לא יצא. אך מ"מ אם בזמן קניית הנרות קנה בעל הבית גם עבור האכסנאי, שוב אינו צריך לעשות בהם קנין.

ואם כמה אנשים משתתפים בנר אחד ואין בשמן שיעור שוה פרוטה לכל אחד מהמשתתפים, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם ס"ק ב אות ב) שאין בכך חיסרון, ודי בכך שמעשה הקנין נעשה בשוה פרוטה עבור כולם.

8) ולענין בחור שנטע וביקש מחבירו שידליק עבורו ולא השאיר שמן להדלקה, הורה הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"י עמ' ח) שצריך חבירו להקנות לו את השמן על ידי אחר, ורק באופן זה יצא ידי חובה בהדלקה. ולגבי הקנאת הפתילות, כתב הכף החיים (ס"ק ב ו-ח) שהמשתתף צריך לקנות גם חלק בהן, כמבואר בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' תקמב). וכן הביא בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' רה, הג' לסי' תרעז) את דברי הרשב"א, ואף דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם ס"ק א אות ב) שלכתחילה יש להקפיד לקנות גם את הפתילות.

9) ואף שלענין תניית שמן בנר כדי שידלק יותר מחצי שעה, כתב לעיל (סי' תרעב ס"ק ו) שאין בו שום מצוה, ולפי זה העיר הגר"ש איערבך (הלכות שלמה חנוכה פט"ז דבר הלכה אות יג) איזו תועלת יש כאן בהוספת השמן עבור האכסנאי לאחר שיעור זה, מ"מ מבואר בב"ח כאן שהטעם של האכסנאי להוסיף שמן זה אינו עבור ההשתתפות בעצם קיום המצוה אלא רק כדי שלא יחשדו בו שלא השתתף, וכתב שמטעם זה די בתוספת מועטת מפני שבכך ניכר שהשתתף (שלמי תודה חנוכה סי' כ אות ד).

[משנ"ב ס"ק ז]

להשתתף עמו⁽¹⁰⁾ וכו', לשמך הכרכות מפעל-הבית⁽¹¹⁾.

10) ואם מתארח שם עם אשתו ובני ביתו, דעת הגר"ש איערבך

הלכות חגגה סימן תרעז

המשך מעמוד 292

חדש המובא בביה"ל 'שמונה ימים' לאו דוקא הוא, והוא הדין יום אחד.

[משנ"ב ס"ק יג]

אין צריך לחנך הקטן להדליק בפני עצמו⁽¹⁷⁾.

17) ואף לפי שיטת הרמ"א, כתב לעיל (סי' תרעה ס"ק יד) שנראה לו שאין להחמיר לקטן יותר מדאי, ודי שידליק בכל לילה רק נר אחד.

[משנ"ב ס"ק יז]

כי תיב לראות⁽¹⁸⁾.

18) מבואר, שאם אין מדליקים עליו בביתו, כגון שאינו נשוי, עליו להדליק בברכה אף שאין שום ישראל שיראה את נרותיו. אכן בשעה"צ לעיל (סי' תרעב ס"ק יז) מבואר שאף שכן סבר החמד משה הזוכיין כן מהשלטי גבורים בשם ריא"ז, מ"מ לדעת המג"א אין לברך על הדלקה כזו, וסיים שאין למחות במי שמברך.

ועל כן הנוסע מביתו לשבת וכדו', ימנה שליח שידליק עבורו בביתו. והוסיף (פניני חנוכה עמ' קו-קח) שמי"מ אם עקר מביתו למשך לכל הפחות ארבעה ימים רצופים מימי החנוכה, יכול להדליק במקומו באותם ימים. והורה (שם) לגבי בחורי ישיבה הנוסעים לביתם ליומיים או שלשה ימים ורוצים להדליק בביתם ולא למנות שליח שידליק עבורם בישיבה, שהעצה היא שראשי הישיבה יודיעו שהם מפקיעים את זכויותיהם של אותם בחורים לימים אלו, והרי הם כמי שאין להם בית [בישיבה]. ומעיקר הדין די אם הבחור עצמו היה מפקיר את זכותו בישיבה, אלא כדי שיהיה לזה יותר תוקף, עדיף שראש הישיבה יעשה זאת. מאידך, דעת החזו"א (שלמי תודה חנוכה סי' כג ס"ק ב) שמי שנטע מביתו לשבת בלבד מדליק בערב שבת בבית המארח מפני ששם קביעותו ליום זה, וכן דעת הגר"ש איערבך (הלכות שלמה חנוכה פ"ד סי"ח דבר הלכה אות לד) הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"י עמ' יא) והגר"ן קרליץ (חוט שני חנוכה עמ' שי) שמה שכתב הפרי

הלכות הנכה סימן תרעו

(ז) *לעצמו (ח) צריך להדליק בפתחו, (ט) אף-על-פי שאותו בית אינו מיוחד אלא לשנה והוא אוכל על שלחן בעל-הבית, והוא הדין לכן (י) האוכל אצל אביו: הגה (יא) ויש אומרים, דבזמן הזה שמדליקים בפנים ממש ידליק (יב) *במקום שאוכל, וכן נהגו (תשובת רשבי"א סימן תקמ"ב): **ב** (יג) יקטן שהגיע להנודף צריך להדליק: **ג** ה"ש אומרים שאף-על-פי שמדליקין עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל, מדליק בכרכות. הגה (יד) כי חבב לראות הנרות (מרכ"ז), וכן נהגין. וצפלו אם הוא אצל יהודים ורואה הנרות,

ג טור בשם תשובת אב"י הרא"ש ד ארחות חיים ה סתריי אבות בשם ארחות חיים, וכן טב סתריי

באר היטב

שהוא הדין אם הפעל-הבית מקנה לו חלק בשמן במתנה, שרי. מ"א:

משנה ברורה

פתוחה והפעל-הבית הלא הדליק גר-הנכה, מכל מקום חישבין שקשעו שפה התאכסן אורח אחר (ט) יאמר שלא הדליק גר-הנכה: (ז) לעצמו. משמע מזה דקשאין פתח פתוח, אפלו הוא מתאכסן בחדר בפני עצמו יכול להשתתף בפריטי עם בעל-הבית, או אם הוא נשוי יכול לסמף על ביתו. ויש פוסקים שסוברין דכל זה בזמן הגמרא שהיו מדליקין בפתחי הבתים ובחצרות, אבל האידנא שמדליקין בפנים בבית, כל אורחים, הנינו אפלו נשוי שקביתו מדליקין עליו בנדאי, גם-כן צריך להדליק בעצמו בכל גונו, דמי יודע באכסנאי אם יש לו אשה בבית שמדלקת עליו, ואתו למחשדה; וגם להשתתף בפריטי אינו מועיל, משום דכיין שהמנהג כהיום שכל אחד מדליק בבית בפני עצמו, אחר גני הבית לחשדו. ומסיק המגן-אברהם שאין להחמיר בדבריהם כי אם קשש לו על-כ-פנינים חדר בפני עצמו, אבל אם אין לו חדר בפני עצמו יכול לסמף אאנשי-ביתו שהדליקו עליו בביתו או אפריטי. ועין לעיל בסוף סעיה קטן ג שפתבנו, דקשש לו גר, וכן יותר להדליק בעצמו. ועין לעיל בסימן תרעו שהבאנו כמה פוסקים שסוברין דקשהו סומך על אנשי-ביתו, אף שיוצא בזה יד גר-הנכה, מכל מקום כשרואה אחר-כך גר-הנכה יש אומרים שצריך לברך 'שעשה נסים', ועל-כן נכון יותר להדליק בעצמו אפלו בו אחר ולא לסמף על קלא זו. ועין לקמה בסעיה ג מה שנתקב בזה: (ח) צריך להדליק וכו'. וכוין דבזה ההדלקה אינו אלא משום

באר הלקה

מרי אפלו אין הבית חלוק מוחזק אלא שהאורח יש לו בבית וזית אחת שהוא משתמש שם באותו וזית יש לו פתח לרחוב שהוא נכנס ויוצא דרך שם, ומשיבין לחשדא קשלא ידליק לעצמו, או דמרי דקא שהבית חלוק מוחזק ויש לו חדר מיוחד שם, אז משיבין לחשדא, וכן משמע לחכמה לשון השלחן-צריך מסוף דבריו וכן מלשון הרמב"ם בפרק ד הנכה יא, וצריך עיון. אחר-כך מצאתי ענין זה בשל"הלקט סימן קפה שיש שני דעות בזה, ויש לעיין קצת: * לעצמו. עין משנה ברורה. וכדי שתבין מקור דברי מכתח אני להעתיק לשון המגן-אברהם וזה לשונו: והאינא שמדליקין בפנים, אפלו אורחים מדליקין (דיני מהרי"ו סימן לא ומהרי"ל סימן קמח), ודוקא כשאוכל בחדר בפני עצמו, עד קאן לשונו. והנה האליה רבה השיג עליו, דשם מוכח בהדיא דמחמירין בכל גונו, ומה שהפריי מקדים ורצה לרחק עצמו ומלשבו, המענין שם בפנים ורצה שם שהאמת עם אליה רבה. והנה הרבה עמלתי על דברי המגן-אברהם, אור ישראל, אף יטעה בזה חס ושלום. ומצאתי אחר-כך בהנחת חובות-השבת על ארחי-חיים בסופו, עין שם, ומוכח מדבריו שדעת המגן-אברהם להורות שאפלו אם פתח פתוח לעצמו ויש קשהו אוכל בחדר בפני עצמו. והנה באמת דעת מהרי"ו ומהרי"ל להחמיר בכל גונו, אף דעת המגן-אברהם להורות קשטתם כשאוכל בחדר בפני עצמו על-כ-פני, פנים, ולפי זה מה דמסיים ודוקא הוא הקרע עצמו, ומלשבו בזה השגת האליה רבה: * במקום שאוכל. עין משנה ברורה מה שכתבנו דמי ששועד אצל חבר באקראי ויש לו שם בית באותו העיר וכו'. ודוקא באופן זה, אבל אם הולך הוא וכל אנשי-ביתו לבית אביו או חמיו בקביעות על ח' ימי נהגה¹⁶, דבר ברור הוא שפנין ששועד וישן שם כל ימי נהגה, אף שפנים אוכל אכילת צאי בביתו, שאינו מדליק אלא בבית שאוכל וישן שם בלילה, דכיון שאין שום אדם בבית למי ידליק; וכל-שכן האידנא שמתברר לבני הבית, וכוין ששנים בני הבית, שם

חשדא, (טו) יש אומרים דלא יברך אם יודע שמדליקין עליו בביתו, אבל אם אין מדליקין עליו בביתו (י"ו) צריך לברך, דכיון שהוא מדליק בעצמו, בודאי אינו משתתף עמהם בפריטי וכל עליו מדינא חובת הדלקה: (טז) אף-על-פי שאותו בית וכו'. טעמו, שפינין שקשש לו בית מיוחד לשנה והעולם רואין אותו נכנס ויוצא בו, איכא חשדא אם אינו מדליק, שאין העולם יודעין שאוכל במקום אחר [טור]: (י"ז) האוכל אצל אביו. וצפלו (י"ח) אוכל אצלו בקביעות, פיין דהשעם משום חשד: (יא) ויש אומרים דבזמן הזה וכו'. ועין באחרונים שכתבו דגם הדעה ראשונה מודה בזמן הזה, דכיון שמדליקין בפנים ליכא חשדא מעובדים ושבים אלא מבני הבית, והם יודעים שמדליק במקום שאוכל (יט) או משתתף עם בעל-הבית שם: (יב) במקום שאוכל. דמקום אכילתו עש"י¹⁵. ודוקא לענין אכסנאי הנוקר לעיל שאין ביתו אצלו, או לענין בן הפסוה על שלחן אביו, (כ) אבל מי ששועד אצל חברו באקראי ויש לו שם בית באותו העיר, צריך לילף לביתו להדליק שם גר-הנכה, ואם אינו רוצה לזוהו ממקום ששועד יצוה לאשתו שפדליק עליו בביתו, ומכל מקום מצוה בו יותר מבשלוהו. ועין בבאור הלקה: **ב** (יג) קטן שהגיע להנודף וכו'. לפי מה שפסק המחבר בסימן תרעא סעיה ב דאפלו המהדרין מן המהדרין אין מדליקין גר נא אחר לכל אנשי הבית ורק שמוסיפין והולכין בכל יום גר אחר יותר, על-כרחי מריי פאן שהקטן הזה יש לו בית בפני עצמו ועל-כן צריך להדליק ולברך, אבל לדין דנהגין שכל אחד צריך להסדר ולהדליק בפני עצמו, אם-כן גם הקטן הזה צריך בכל גונו להדליק בפני עצמו, והכי פסק הרמ"א לעיל בסוף סימן תרעא, אבל דעת השלטי-גבורים והמאירי דאפלו לדין אין צריך לחנף הקטן להדליק בפני עצמו¹⁷, אם לא שיש לו בית בפני עצמו: **ג** (יד) כי חבב לראות¹⁸. זה סותר (כ"א) לסימן תרעו סעיה ג, דסובר שם דקשפדליקין בביתו אין צריך לברך על הראיה, ודיו דכאן הוא מן המדרכי, ושם סתם המחבר כשארי פוסקים שחולקין עליו, (כ"ב) ולכן לדינא אין לנהג פן להדליק בכרכה, אלא-אם-כן שיאמר שאינו רוצה לצאת בהדלקת אשתו, וכמו שכתב רמ"א אחר זה.

שער הציור

(טו) מחצית-השקל: (טז) הנקטת הגדולה והפרי חדש סוברין דלא יברך, והמגן-אברהם נעוה כמה אחרונים מחלקין מהיהא דחצר: (י"ז) הכרעת האזן כפי ברוך ברייקיל (יש שם טעות-סופר בפיסוס), ותדין עפ"י: (י"ח) מגן-אברהם: (י"ט) המגן-אברהם: (כ) אבל לענין פן, אם הוא סומך על שלחן אביו בקביעות הרי הוא ככלל גר איש וביתו¹⁴ ואין צריך להשתתף, אם לא שרופצה להיות מההדרין גר לכל אחד וכן מוכח מן מהרי"א בשם ארחות-חיים המוכח בבית-יוסף, וכן כתב המגן-אברהם בריש הסימן. וכן כתב הפריי-מגדים. ומדברי הפריי חדש מוכח דהוא סובר דצריך לאשתתפי. אחר-כך מצאתי במאירי דהתוספות סבר בפריי חדש והוא חולק עליהם ויש שם טעות סופר דמוכת: (כ"א) מגן-אברהם וט"ו ושי"א: (כ"ב) הפריי תנין והג"א. והמאמר-מרדכי מלשב בדיקת, דדעת המחבר דשאני חס שהוא במקום ישראל ורואה הנרות, דכיון שפטור מעקר המצוה על-ידי שמדליקין עליו בביתו ואין צריך להדליק, וגם רואה נרות חברו ולא בעי לאדלוקי עם לראותם, אין לו לברך על הראיה כיון שפטור מעקר המצוה דמינה ההדלקה, ברם הכא שהוא במקום שאין שם ישראל ואינו רואה הנרות, אף-על-פי שמדליקין עליו בתוך ביתו מכל מקום חבב הוא לראות הנרות, ומאחר שצריך להדליק כדי לראות הנרות מדליקין בכרכות כיון שהכרח ונצטוה להדליק, ומפני שלא היה ברור לו להסתבר קבא זו לפיכך כתבו בשם יש-אומרים, עד קאן לשונו. ולדינא בודאי אין לנהג פן, כמו שכתבתי בפנים: (כ"ג) פריי חדש ולבושי-שךד:

הִלְבוּת חֲנֻכָּה סִימָן תִּרְעוּ

ביאורים ומוספים

[שעה"צ ס"ק יט]

אם הוא סומק על שלטון אָבִי בְּקִבְעוּת הָרִי הוּא בְּכָל נֶר אִישׁ וּבִיתוֹ¹⁴.
14) ובחור שגר בקביעות בבית הוריו שנסע לשבת מחוץ לביתו, דעת הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה עמ' קיח) שיוצא בהדלקת אביו, שהרי הוא מבני ביתו, כאשרו, ואינו צריך להדליק במקום שנמצא.

[משנ"ב ס"ק יב]

דְּמִקְוֹם אֶבְיָלְתוֹ עֶקְרָה¹⁵.

15) ולענין עירוב תחומין, כתב השו"ע לעיל (סי' תט ס"ז) שמי שהיה חפץ לאכול במקום לינתו אלא שאינו יכול, נחשב עיקר דירתו במקום הלינה.

ומשמע בביה"ל (ד"ה במקום) שמי שאוכל את כל סעודותיו במשך כל החנוכה בבית אביו או חמיו, ורק אינו ישן שם בלילה אלא בביתו, עליו להדליק בביתו.

ולענין בחור הלומד בישיבה ואוכל בה שלש פעמים ביום, וגם יש לו חדר שם למנוחת צהרים, אך בלילה ישן בביתו, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה חנוכה פי"ד ס"ט ודבר הלכה אות יט), שצריך להדליק נר חנוכה בבית הוריו, אלא שאם הם גרים בשכונה מרוחקת ויגרם לו בכך ביטול תורה, רשאי להדליק בישיבה ולסמוך על כך שגם הישיבה נחשבת כביתו מחמת ששהיה בה כל שעות היום. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' מזח) שאם אין ביטול תורה בדרך, יש לו לקבוע סעודה בימי חנוכה במקום שינתו ולהדליק שם לצאת מידי כל ספק, אבל אם יהיה על ידי זה ביטול תורה, יש לצרף את לימודו בישיבה בכל היום לאכילתו שם, וידליק במקום אכילתו. וכעין זה דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני חנוכה עמ' טט). דעת הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה עמ' צח-צט), שרק אם הוא

נח החדר לפעמים בצהרים, וחדר נמצא בבנין שאוכל בו, נחשב בנין הישיבה כביתו מחמת שאוכל בו ויש לו מקום שמייוחד לו לתמישיו, ועל כן מדליק בו, אך אם החדר נמצא בבנין אחר, אינו יכול להדליק בו אלא אם כן אוכל בו בחנוכה שתי ארוחות ביום. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' פג) כתב, שמכיון שבחורי ישיבה שוהים בישיבה כל היום, די בכך שהם אוכלים בה ארוחה אחת כדי שתחשב כביתו, ועל כן יכולים להדליק בישיבה. ונראה ארוחות רבנו (ח"ג עמ' כו) ובשלמי תודה (חנוכה עמ' רט).

ובחור שישן בישיבה אף בלילה, האם ידליק בחדר האוכל או בחדר שישן בו, הורה החזו"א (שבועת יצחק ח"ה פ"ו ס"ק ד, בשם הגר"ש קניבסקי) שידליק בחדר האוכל, אלא שיותר טוב שיאכל שתי ארוחות בחדר שישן בו כדי שתהיה רוב אכילתו שם, וידליק שם [ובחוט שני (עמ' טט) מובא בשמו שדי בארוחה אחת]. ובשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' ע אע"ג, יו"ד ח"ג סי' יד אות ה) כתב שיש להדליק בחדר שישן בו, מפני שהוא מיוחד לו ויש לו קצת בעלות עליו, ולא בחדר האוכל שהוא משותף לכולם ואין שם מקום מיוחד כלל [ונמצד חשש סכנת דליקה מחוייבים אלו שלנים ומדליקים שם להניח אחד שישמור]. וכן דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה שם פי"ד ס"ח) שיש להדליק בפתח הפנימיה או בחלון שבחדרו, והוסיף, שאם אינו יכול להדליק שם [מחשש שריפה וכדו'] ידליק בחדר האוכל, ואם אינו יכול, ידליק בפתח שבין חדרו לפרוזדור הפנימיה, ואם אינו יכול, רשאי להדליק בכל מקום אחר בבנין הישיבה.

ובשו"ת שבט הלוי (שם) כתב שאם הישיבה גדולה, ידליק במקום שישן, אך אם אינה גדולה וחדר האוכל וחדרי הפנימיה שניהם באותו בנין, יכול להדליק היכן שרוצה, ואף בבית המדרש, כשם שבביתו אין נפקא מינה אם מדליק בחדר שאוכל בו או בחדר

שישן בו [וראה שו"ת מנחת יצחק שם]. וכן דעת הגר"ש אלישיב (שבועת יצחק שם) שאם הפנימיה אינה באותו בנין של חדר האוכל ידליק בפתח בנין הפנימיה, אך אם הם באותו בנין ידליק באיזה פתח שרוצה.

והשוהה חוץ מביתו בשבת וחזור לביתו במוצאי שבת, דעת החזו"א (שלמי תורה חנוכה סי' כג ס"ק ב) שימתין וידליק בביתו אף שהוא בעיר אחרת, וכן הורה לענין בחור ששהה בביתו בשבת וחזור לישיבתו שמחוץ לעירו במוצאי שבת, שידליק בישיבה, והוסיף, שאם רצה להדליק במקום שנמצא, עליו לישון שם בלילה ולאכול שם סעודה בלילה וסעודה בבוקר. וכן דעת הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי ח"י עמ' יא) שאם הוא עתיד לחזור לביתו שבעיר [שמצויים בה עוברים ושבים בלילה] עד השעה 10^{1/2}-10 ימתין וידליק בביתו. וכעין זה דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני חנוכה עמ' שי) שאם יגיע האורח לביתו מוקדם, ידליק בביתו, אך אם לא, ידליק במקום שמתארך ולא יחזור לביתו עד זמן שיכלו העוברים ושבים ברחוב שליד ביתו, מפני שאם יחזור כשהם עדיין שם, נכנס הוא לספק שמא עליו לחזור ולהדליק, מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה חנוכה פי"ד סי' ט) שטוב שידליק במקום ששהה בשבת, מפני ששם ביתו עדיין וכבר הגיעה שעת ההדלקה, ובלבד שישאר שם חצי שעה אחר הדלקתו כדי שיהיה הנר ברשותו במשך כל שעת חיוב ההדלקה, אך אינו צריך להקפיד לאכול שם לאחר ההדלקה. דעת הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה עמ' קיא, מנשים באהל אות רסד) שאף אינו צריך לשהות שם אחר ההדלקה חצי שעה, מפני ששעת ההדלקה קובעת [ולענין אם יש חיוב לחזור ולהדליק בביתו משום חסד, ראה שו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' יד אות ה) ובמה שכתבנו לעיל (סי' תרעא ס"ק נד)].

אכן, לענין מי שיוצא מביתו [הקבוע] ועובר דירה לאחר שעת ההדלקה, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ב) שמדליק בביתו, שאף שדעת החזו"א הג"ל שאינו מדליק במקום שנמצא בשעת ההדלקה, אין זה אלא באורח, שכיון שעתידי לצאת מהמקום שהתאכסן בו אינו נחשב שדר שם, מה שאין כן במי שיוצא מביתו, כל זמן שלא נעקר משם זוהי דירתו. וכן דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה שם פי"ד), הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה עמ' קיב) הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי שם) והגר"ש קרליץ (חוט שני שם) לענין חתן שמתחתן בחנוכה, שאם יוצא מבית הוריו לאחר שעת ההדלקה ידליק שם, הואיל ובשעת ההדלקה עדיין לא עקר דירתו משם [ואם יוצא מבעד יום, ראה הליכות שלמה שם ארוחות הלכה הע' 47]. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' קנח) לענין מי שנסע לחוץ לארץ זמן קצר לאחר שעת ההדלקה. וכן הורה הגר"ש אלישיב והגר"ש קרליץ (פסקי שמעו"ת חנוכה עמ' נו) לענין מי שנובר דירה לאחר שעת ההדלקה, מאידך, בשו"ת שבט הלוי (שם) הסתפק בזה קצת לפי המובא ברמ"א לעיל (סי' תרעב ס"ב) שאין צריך לדקדק להדליק בחצי שעה שבתחילת הערב מפני שמדליקים בפנים, שיתכן שכיון שברוב הלילה יהיה כבר בדירתו החדשה עליו להדליק שם.

[ביה"ל ד"ה במקום]

בְּקִבְעוּת עַל ח' יָמֵי תְּנַקְהָה¹⁶.

16) ומי שמתארך בבית חבירו רק למעט ימים, דעת הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה עמ' קא-קב, שבועת יצחק ח"ה פ"ו ס"ק ג) שאינו מדליק שם אלא בביתו, שבמקום שהדין להדליק על פתח החצר מבחוץ כדי לפרסם את הנס לבני רשות הרבים [ולא בפנים להיכר בני הבית], יש חיוב להדליק דוקא בביתו כדי לפרסם הנס, **המשך במילואים עמוד 116**

מילואים

הַלְבוּת הַנְּגָה סִימָן תַּרְעוּ תַּרְעוּ

המשך מעמוד קודם

(הלכות שלמה חנוכה פ"ג ס"ז) שנטפלים הם אליו ורואים ידי חובה על ידי ההשתתפות שלו עם בעל הבית.

11) וכפי שכתב לעיל (סי' רסג ס"ק ל) לגבי נר שבת, צריך שיכון המדליק להוציא את כולם בברכתו והם יתכוונו לצאת. ואם לא שמע האכסנאי את הברכה, ראה מה שכתבנו שם. וראה לעיל (סי' תרעה ס"ק ט) ומה שכתבנו שם.

[ביה"ד"ה עמו]

צריך עיון אם די בשתוף¹² וכו', הפגיד משנה פקקן ד מהלכות הנגה דצריך לקלקל¹³.

12) ולהשתתף עם שכנו שמדליק בפתח הבנין, דעת הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה עמי' עא-עב) שאין השתתפות זו מתעילה לכתחילה, ואף לפי השיטות הסוברות שמעילה שותפות של שני בעלי בתים הדרים בבית אחד, מפני שכאן אינו דר עם שכנו באותו בית, ורק אם אין מקום לשניהם להדליק בפתח הבנין, יכול הוא להשתתף עמו ולסמוך על כך שבאופן זה יצא בדיעבד.

ושני אכסנאים הרוצים להשתתף בנר חנוכה, כתב הגר"ש אויערבך (הלכות שלמה חנוכה פ"ג ס"ח) שאינם יכולים להשתתף זה עם זה.

ואלמנה שהגיע אליה נכד לחנוכה ומדליק נר חנוכה משלו, הורה הגר"נ קרליץ (שלמי תודה חנוכה סי' כ אות ה) שאין היא יכולה להשתתף עמו, כיון שבעל הבית הוא העיקר בבית, ואינו יכול להיות נטפל לאכסנאי שהוא עראי בבית.

13) שם (ה"ד) מבואר ששני בני אדם שחלוקים בעינתם ואינם סמוכים על שולחן אחד, אינם יכולים להשתתף יחד ולהדליק רק נר אחד. ומשום כך, דעת הגר"ש אלישיב (מנשים באהל אות רסו, שבות יצחק ח"ח פט"ז ס"ק ג עמ' רד) שאף לדעת המ"מ, מעיקר הדין בחורי ישיבה יכולים להשתתף יחד, כיון שהם אוכלים יחד בחדר האוכל של הישיבה ואינם חלוקים בעינתם. מאידך, דעת הגר"מ פיינשטיין (שמעתא דמשה, שמועות משה, בשם מועדי ישראל) שבחורים אינם יכולים להשתתף זה עם זה.

השתתפותו נעשה כאחד מבני הבית, ולכן נפטר בהדלקת בעל הבית. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק ח"ח פ"ט ס"ק א ו-ד), שצריך אדם להדליק נרות שלו, כמשמעות הדין בפסחים (ד, א מדפי הרי"ף) ועל כן אורח שסידרו לו נרות להדליק צריך לקנותם, שאם לא כן לא יצא. אך מי"מ אם בומן קניית הנרות קנה בעל הבית גם עבור האכסנאי, שוב אינו צריך לעשות בהם קנין.

ואם כמה אנשים משתתפים בנר אחד ואין בשמן שיעור שוה פרוטה לכל אחד מהמשתתפים, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם ס"ק ב אות ב) שאין בכך חיסרון, ודי בכך שמעשה הקנין נעשה בשוה פרוטה עבור כולם.

8) ולענין בחור שנטע וביקש מחבירו שידליק עבורו ולא השאיר שמן להדלקה, הורה הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי ח"י עמ' ח) שצריך חבירו להקנות לו את השמן על ידי אחר, ורק באופן זה יצא ידי חובה בהדלקה. ולגבי הקנת הפתילות, כתב הכף החיים (סי' ב ו-ח) שהשתתף צריך לקנות גם חלק בהן, כמבואר בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' תקמב). וכן הביא בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' רה, הג' לסי' תרעו) את דברי הרשב"א, ואף דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם ס"ק א אות ב) שלכתחילה יש להפקיד לקנות גם את הפתילות.

9) ואף שלענין תניית שמן בנר כדי שידלק יותר מחצי שעה, כתב לעיל (סי' תרעב ס"ק ו) שאין בו שום מצוה, ולפי זה העיר הגר"ש אויערבך (הלכות שלמה חנוכה פט"ז דבר הלכה אות יג) איזו תעלת יש כאן בהוספת השמן עבור האכסנאי לאחר שיעור זה, מי"מ מבואר בב"ח כאן שהטעם שעל האכסנאי להוסיף שמן זה אינו עבור ההשתתפות בעצם קיום המצוה אלא רק כדי שלא יחדשו בו שלא השתתף, וכתב שמתעם זה די בתוספת מועטת מפני שבכך ניכר שהשתתף (שלמי תודה חנוכה סי' כ אות ד).

[משנ"ב ס"ק ד]

להשתתף עמו¹⁴ וכו', לשמיע הַכְּרָכּוֹת מִבְּעַל-הַבֵּית¹⁵.

10) ואם מתארך שם עם אשתו ובני ביתו, דעת הגר"ש אויערבך

הַלְבוּת הַנְּגָה סִימָן תַּרְעוּ

המשך מעמוד 292

חדש המובא בביה"ל 'שמונה ימים' לאו דוקא הוא, והוא הדין יום אחד.

[משנ"ב ס"ק יג]

אין צריך לַמְנָן תְּקַטֵּן לְהַדְלִיק בְּפָנֵי עַצְמוֹ¹⁷.

17) ואף לפי שיטת הרמ"א, כתב לעיל (סי' תרעה ס"ק יד) שנראה לו שאין להחמיר לקטן יותר מדאי, ודי שידליק בכל לילה רק נר אחד.

[משנ"ב ס"ק יד]

כִּי תִּקַּב לְרֵאוֹת¹⁸.

18) מבואר, שאם אין מדליקים עליו בביתו, כגון שאינו נשוי, עליו להדליק בברכה אף שאין שום שיראה את נרותיו. אכן בשעה"צ לעיל (סי' תרעב ס"ק יז) מבואר שאף שכן סבר החמד משה הווכיח כן מהשלטי גבורים בשם ריא"ז, מי"מ לדעת המג"א אין לברך על הדלקה כזו, וסיים שאין למחות במי שמבכר.

ועל כן הנוסע מביתו לשבת וכדו', ימנה שליח שידליק עבורו בביתו. והוסיף (פניני חנוכה עמ' קוק-ק) שמי"מ אם עקר מביתו למשך לכל הפחות ארבעה ימים רצופים מימי החנוכה, יכול להדליק במקומו באותם ימים. והורה (שם) לגבי בחורי ישיבה הנוסעים לביתם ליומיים או שלשה ימים ורוצים להדליק בביתם ולא למנות שליח שידליק עבורם בישיבה, שהעצה היא שראשי הישיבה יודיעו שהם מפקיעים את זכויותיהם של אותם בחורים לימים אלו, והרי הם כמי שאין להם בית [בישיבה]. ומעיקר הדין די אם הבחור עצמו היה מפקיר את זכותו בישיבה, אלא כדי שיהיה לזה יותר תוקף, עדיף שראש הישיבה יעשה זאת. מאידך, דעת החו"א (שלמי תודה חנוכה סי' כג ס"ק ב) שמי שנטע מביתו לשבת בלבד מדליק בערב שבת בבית המארח מפני ששם קביעותו ליום זה, וכן דעת הגר"ש אויערבך (הלכות שלמה חנוכה פ"ד סייח דבר הלכה אות לד) הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי ח"י עמ' יא) והגר"נ קרליץ (חוט שני חנוכה עמ' שי) שמה שכתב הפרי